

چائوشسکو

ظهور و سقوط دیکتاتور سرخ

ادوارد ہئر • ترجمہ بیژن اشتری

با مقدمہ ای از: ریشارد کاپوشچینسکی

فهرست

۷	مقدمه مترجم
۱۱	پیشگفتار
۱۹	فصل یک: پایان
۴۹	فصل دو: آغاز
۷۳	فصل سه: مارکسیست‌ها و پادشاهان
۱۰۹	فصل چهار: جنگ‌هایی در دل جنگ
۱۳۷	فصل پنج: به عرصه رسیدن چائوشسکو
۱۵۵	فصل شش: مدال‌ها و منصب‌ها
۱۷۷	فصل هفت: در مرکز صحنه
۲۰۳	فصل هشت: بهترین اوقات چائوشسکو
۲۱۹	فصل نه: دستی راکه نمی‌توانی گاز بگیری، ببوس
۲۴۹	فصل ده: آغاز لغزش
۲۷۳	فصل یازده: جذابیت‌های مرگبار
۲۹۵	فصل دوازده: سکوریتات
۳۱۹	فصل سیزده: توطئه‌ها
۳۳۹	فصل چهارده: عوض کردن حاکمان لذت احمق‌هاست
۳۴۹	یادداشت‌های نویسنده
۳۵۳	نمایه

مقدمه مترجم

چائوشسکو؛ ظهور و سقوط دیکتاتور سرخ با وجودی که سال‌ها از زمان نگارشش می‌گذرد همچنان بهترین کتاب برای شناخت نیکولای چائوشسکو، دیکتاتور کمونیست رومانی، است. همین که نویسنده و مورخ بزرگی مثل ریشارد کاپوشچینسکی - نویسنده کتاب حالا کلاسیک شده امپراتور - مقدمه آکنده از ستایشی بر کتاب چائوشسکو؛ ظهور و سقوط دیکتاتور سرخ نوشته، نشانه‌ای از ارزش‌های بالای کتاب است. ادوارد بئر، نویسنده کتاب، از روزنامه نگاران برجسته نیوزویک و تایم بود که به خاطر گزارش‌های خواندنی‌اش از مناطق جنگی جهان، از کنگو و الجزایر تا ویتنام و کامبوج به شهرت رسید. بئر زاده فرانسه بود اما در پی وقوع جنگ جهانی دوم به همراه خانواده‌اش به بریتانیا مهاجرت کرد و تحصیلات دانشگاهی‌اش را در همین کشور به پایان رساند. بئر از ۱۹۵۸ به نوشتن کتاب رو آورد. کتاب مسئله الجزایری بئر که در باره جنگ استقلال الجزایر است چنان جامع و کامل بود که وزارت امور خارجه آمریکا خواندن آن را برای همه دیپلمات‌هایش اجباری کرده بود. بئر کتاب چائوشسکو... را دو سال پس از سقوط رژیم چائوشسکو چاپ کرد. او در مصاحبه‌ای اذعان کرد که مورخی دانشگاهی نیست و لذا خواننده این کتاب نباید توقع اثر تاریخی آکادمیک را داشته باشد. چائوشسکو... در واقع ثمره مشاهدات عینی نویسنده از رومانی دوران چائوشسکو و پس از آن است. بئر در طی سفرهای متعدّدش به رومانی موفق شد با بسیاری از مقامات رژیم چائوشسکو و دیگر چهره‌های فعال در سپهر سیاسی و فرهنگی رومانی مصاحبه کند. کتاب ثمره این مصاحبه‌ها و دیگر منابع و مأخذی است که بئر در باره رومانی جمع‌آوری و مطالعه کرده است. ادوارد بئر، که به ساختن فیلم‌های مستند خبری برای بی‌بی‌سی و لاورپون فرانسه نیز شهرت داشت در مه ۲۰۰۷ در هشتادویک سالگی درگذشت اما کتاب چائوشسکوی او همچنان تجدید چاپ می‌شود و همچنان یکی از منابع خوب در باره چائوشسکو به شمار می‌رود.

نویسنده در کتاب چائوشسکو چند پرسش کلیدی را مطرح کرده و به آن‌ها پاسخ گفته است: چرا جهانیان برای بیش از دو دهه از عمق شقاوت‌های رژیم چائوشسکو بی‌اطلاع باقی مانده بودند؟ این زن و شوهر چگونه توانستند قدرت فائقه در رومانی را غصب کنند؟ چه عامل یا عواملی در پیشینه تاریخی رومانی وجود داشته که موجب بروز چنین دیکتاتوری کمونیستی بیزانسی‌ای شد؟ یک ربع قرن حاکمیت جاهلانۀ چائوشسکو چه آسیب‌های روانی‌ای به مردم وارد کرد؟ و...

ادوارد بشر در کتابش بر نکته جالب و تأمل‌انگیزی انگشت گذاشته است. در اواخر دهه هشتاد، پس از سقوط دیوار برلین و آغاز فروپاشی بلوک کمونیستی در اروپای شرقی، بسیاری از حاکمان کمونیست مجبور به کناره‌گیری از قدرت شدند. ژنرال یاروزلسکی^۱ در لهستان، اریش هونکر^۲ در آلمان شرقی، گوستاو هوساک^۳ در چکسلواکی و دیگر هم‌تایانشان در اروپای شرقی بدون این‌که دستگیر، محاکمه یا اعدام شوند جای خود را به رهبران غیر کمونیست دادند. تنها رهبر کمونیستی که در اروپای شرقی طعمۀ خشم مردم شد و سرنوشت خونینی پیدا کرد نیکولای چائوشسکو رهبر کمونیست رومانی بود. جالب این‌جاست که چائوشسکو در قیاس با هم‌تایان خود در اروپای شرقی دستانش به خون مخالفان آلوده نبود. روش حکومت‌داری چائوشسکو به نحوی بود که مخالفانش را به روش‌های دیگری خنثی می‌کرد. او هیچ مخالفی را اعدام نکرد و حتا زندان‌هایش هم خالی‌تر از هر زندان دیگری در اروپای شرقی بود. اما به رغم این واقعیت‌ها، مردم رومانی سخت‌ترین مجازات‌ها را در بارۀ چائوشسکو و همسرش اعمال کردند و به بدترین شکل ممکن آن‌ها را به جوخه تیرباران سپردند. دلیل این خشم همگانی چه بود؟ ادوارد بشر در کتابش پاسخ این سؤال را داده است. مردم رومانی در دورۀ تقریباً بیست و پنج سالۀ حکمرانی چائوشسکو به قدری تحقیر و ذلیل شده بودند که تنها اعدام بی‌رحمانۀ دیکتاتور و همسرش می‌توانست تسلی‌خاطری به آن‌ها بدهد. رژیم چائوشسکو به شیوه‌های گوناگون مردم رومانی را به جاسوسی و خیرچینی برای سازمان عظیم اطلاعاتی رومانی - موسوم به سکوریتات^۴ - وادار کرده بود. مردم در لحظه لحظه زندگی روزمره‌شان مجبور بودند پا بر وجدان و شرف خود بگذارند و به هر پستی و رذالت و حقارتی تن بدهند. بشر در کتابش شرح داده که فقط خشونت‌های فیزیکی یک رژیم دیکتاتوری آسیب‌زننده نیست بلکه گاهی - چنان‌که در مورد رومانی شاهدش بودیم - خشونت‌های روحی و روانی می‌تواند بسیار آسیب‌زاتر و موثرتر باشد.

1. Jaruzelski
3. Husak

2. Erich Honecker
4. Securitate

وجه دیگر کتاب ادوارد بشر، تأکید بر خسارت‌های دیرپایی است که دیکتاتور و رژیمش به کشور می‌زنند. بشر به درستی می‌گوید این نوع خسارت‌ها به قدری گسترده و ژرف است که تا مدت‌ها پس از مرگ دیکتاتور رفع‌شدنی نیست. ملتی که دهه‌ها به یک حکومت دیکتاتوری خو کرده، خواسته و ناخواسته اسیر ذهنیت‌های مسمومی است که فقط با گذر زمان می‌توان به برطرف شدن آن‌ها امید داشت. بشر در کتابش به درستی پیش‌بینی کرده بود رومانی پس‌چائوشسکویی حداقل برای یکی دو نسل از عوارض مهلک رژیم سابق رنج خواهد برد. اگر به تاریخ اخیر رومانی نگاه کنیم درستی نظر بشر آشکار می‌شود. رومانی تا یک دهه پس از سقوط چائوشسکو درگیر انواع مشکلات و بحران‌های سیاسی و اقتصادی بود. اما از اوایل دهه ۲۰۰۰ موفّق شد زخم‌های کهنه‌اش را التیام بخشد. نظام دموکراتیک چند حزبی به تدریج جای خود را محکم کرد و اصلاحات اقتصادی آغاز شد. اقتصاد رومانی از اوایل دهه ۲۰۰۰ شاهد یک نرخ رشد اقتصادی نسبتاً بالا بوده است به طوری که در ۲۰۱۷ با نرخ رشد پنج درصد، بالاترین درصد نرخ رشد را بین کشورهای اروپایی داشته است. رومانی در مارس ۲۰۰۴ به پیمان ناتو و در ژانویه ۲۰۰۷ به اتحادیۀ اروپا پیوست. تولید ناخالص ملی رومانی ۴۷۴ میلیارد دلار و درآمد سرانۀ مردم ۲۳ هزار دلار است. تورم منفی یک درصدی و نرخ بیکاری ۵/۴ درصدی حکایت از اقتصاد موفق و رو به رشد این کشور دارد. چهل و چند سال حکومت کمونیستی صدمات فراوانی از حیث مادی و روحی به چند نسل از مردم رومانی زد اما انقلاب ۱۹۸۹ با وجودی که برای یک دهه، کشور را دستخوش بحران‌های دورۀ گذار کرد در نهایت نتایج ارزشمند خود را نمایان کرد. دیکتاتوری مانعی بر سر راه پیشرفت کشور بود که مردم آن را برچیدند؛ هر چند که با خشونت این کار را کردند. اما این شر ضروری بود زیرا دیکتاتور کمونیست رومانی، این کشور غنی و حاصلخیز را تا مرز قحطی و گرسنگی پیش برده بود. ادوارد بشر در کتاب ارزشمندش به زبانی ساده و روشن رژیم کمونیستی چائوشسکو و نیز شخصیت‌های این زن و شوهر را، که به قول سایمن مانتیفوری، دست کمی از زوج خبیث شکسپیری لیدی مکبث و شوهرش نداشتند، واکاوی کرده است.

(اعداد داخل پرانتز در متن کتاب مربوط به توضیحات نویسنده کتاب است که در پایان کتاب آمده است).

بیژن اشتری

۲۴ آذر ۱۳۹۶